

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/25, p. 359-372

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12229>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Yrd. Doç. Dr. Esra Nur TİRYAKI –
Yrd. Doç. Dr. Lokman TANRIKULU

This article was checked by iThenticate.

ÜSLÛPBİLİM AÇISINDAN TÜRK EDEBİYATI DERSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Celile EREN ÖKTEN**

ÖZET

Yazılı ve sözlü anlatımda bir ifadenin dil bilgisi kurallarından cümledeki yeri ve sırasından çok, kavramların, anlamların birbiri ile olan ilişkisi ele alınmalı ve incelenmelidir. Sözcüklerin birbiri ile nasıl birleştiği ve söz dizimi açısından nasıl düzenlendiği, niyet ile ifade arasındaki ilişkinin hem iletişimsel hem de sanatsal boyutunun nasıl oluşturulduğu (Smyth, 1993), dil ve edebiyat eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Bu hususların tarihsel gelişimine baktığımızda edebiyat eğitimimizin belâgat yani meâni, beyan ve bedii ile başlayıp günümüzde şekilbilgisi, cümle bilgisi, anlam bilgisi, söz sanatları, vd. olarak devam etmekte olduğunu görmekteyiz. Diğer bir deyişle üslûp ve kompozisyon fikrinin ön plânda olduğu bir eğitimden daha yapısalcı, dil bilgisi, edebi kurallar ve edebi dönemler odaklı bir eğitime geçilmiştir. Yeni oluşturulan Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programına (MEB, 2015) baktığımızda “tür ve beceri merkezli” bir eğitimin esas alındığı belirtilmektedir. Bu yaklaşım, lise son sınıf (12) öğrencilerinin hem konuşma hem yazma becerilerinin gelişiminde üslûbun önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Öğrencinin üniversite hayatına, yazılı ve sözlü iletişim becerilerinin yanı sıra estetik, âdâb/usul, öznel bakış açısı, yorum kabiliyeti gibi dil donanımlarıyla adım atması esastır (Bakhtin, 2004). Öğretim programının temel kazanımları olan konuşma ve yazma becerilerinin gelişimi için önemli bir özellik olan üslûp, bir 12.sınıf öğrencisinin edindiği yeterlilikler arasında yer almalıdır. Bu çalışmada, üslûp ve üslûpbilim açısından Milli Eğitim Bakanlığının 12. Sınıf Türk Edebiyatı Kitabı incelenmiştir. Doküman incelemesi yönteminden (Yıldırım ve Şimşek, 2005) yola çıkılarak örneklemin büyüklüğünün genellemeyle sınırlandırılması, zamana dayalı bir analizin yapılabilmesi, düzenlenmiş dokümanların organize edilmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamıştır. Üslûbun genel ve özel özellikleri (Çalışkan, 2014; Filizok, 2013; Yetiş, 1996) araştırmamızı oluşturmuş ve ders kitabındaki edebi metinler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme

* Bu çalışma, 2.Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu ve Sergisinde (03-07 Mayıs 2017) sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

** Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: celileokten@gmail.com

sonucunda üslûpbilimin geniş kapsamı dikkate alınarak bir sınırlamaya gidilmiş; “Üslûb-ı beyan aynıyle insandır” (Recâizâde, Tâlim-i Edebiyat: 1882) tanımlaması doğrultusunda özellikle metinlerdeki estetik (zevk, hayal, his, fikir, görsel algı) ve iletişim (konuşma, yazma) işlevlerini birleştirici hususlara önem verilmiştir. Çalışmada belirli bir yazar ya da dönemin dil kullanım özelliklerini belirlemekten ziyade metinleri merkeze alarak, metinlerin işlevleri ve metin türlerinde kullanılan dil ve kültürün incelenmesi söz konusudur. Kitaptaki metinlerin eleştirel düşüncüyü geliştirmedeki katkısı, söylem çözümlemesini ve özgün yorumları ne kadar gerçekleştirebildiği sorgulanmıştır. Üslûp çalışmalarındaki bilişsel ve duyuşsal yetkinlikleri geliştirici, öğrencilerin daha seçici-anlamlandırıcı-uygulayıcı olması yönünde öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üslûpbilim, metin türü, edebiyat ders kitabı, beceri kazanımları.

EVALUATION OF TURKISH LITERATURE COURSE FROM THE PERSPECTIVE OF STYLISTICS

ABSTRACT

Rather than the grammatical rules, place and order of an expression in written and oral form, the interconnection between the meanings of expression and their concepts should be dealt with and examined. The fundamentals of language and literature education are constituted by how words connect and are organized syntactically; how both communicative and artistic dimensions of the relationship between intent and expression (Smyth, 1993) is formed. Delving into the historical development of these elements, it is seen that our literature education started with *belâgat*¹, namely *beyan*² and *bedii* (aesthetics), and today continues with morphology, semantics, syntax and figures of speech. In other words, it evolved from education prominently based on style and composition to one focused on structure, grammar, literary-rules and – periods. In close examination of the recent curriculum of Turkish Language and Literature in Secondary Education (MEB³, 2015) it is stated that the curriculum adopts a “genre- and skill-based” education. This approach demonstrates that the significance of style takes on a critical role in both oral and written skills of high school students who are in their final year (12th graders). It is essential that the student steps into university life having equipped himself/ herself with aesthetics, style, a subjective perspective, interpretive skills as well as written and oral communication skills (Bakhtin, 2004). Bearing a high significance for the development of written and oral skills which are the main learning outcomes of the curriculum, style should be included among the skills acquired by a 12th grader. For the purposes of this study, MEB’s Turkish

¹ As defined by TDK (Turkish Language Board), “a scientific branch that examines figures of speech, rhetorics”, (www.tdk.gov.tr)

² As defined by TDK, “a scientific branch of literature that examines the birth and value of thoughts, emotions, imagery, and the methods to follow in the articulation/ expression of these (www.tdk.gov.tr)

³ contraction for “the Ministry of Education in Turkey”.

Literature textbook, written for 12th grade high school students, is examined in terms of style and stylistics. Departing from the document review method (Yıldırım and Şimşek, 2005), the size of the sample is limited by generalization, thus allowing for a time-based analysis and organization of the documents in question, which in turn ensures the reliability and validity of the study. The general and specific qualities of style (Çalışkan, 2014; Filizok, 2013; Yetiş, 1996) form our research, and this is followed by the assessment of the literary texts in the course book. As a result of this assessment, the scope of the study is limited by considering the broad scope of stylistics. In addition, in line with the expression “*The human is the epitome of style*” (Recâizâde, Tâlim-i Edebiyat: 1882), we lay emphasis on elements unifying communicative (speaking, writing) and aesthetic skills (pleasure, imagery, emotion, thought, visual perception) in the texts. Rather than identifying the grammatical qualities of a literary period or a certain author, this study revolves around the texts and examines the functions of these in addition to the language and culture used in these texts. In this study, it is also questioned whether the texts in the book contribute to development of critical thinking and how much they materialize discourse analysis and original interpretations. This study makes recommendations for developing the cognitive and affective competencies of students in stylistics; and students to be more selective, sense-making.

STRUCTURED ABSTRACT

It is essential that the student steps into the university life having equipped himself/ herself with aesthetics, style, a subjective perspective, interpretive skills as well as written and oral communication skills (Bakhtin, 2004). Style serves as an important educational regulator for the development of main learning outcomes such as oral and written skills. It should be included in the competencies acquired by a 12th grade high school student who is in transition to university life. This study discusses to what extent the “genre- and skills-based” curriculum of Turkish Language and Literature in Secondary Education has an impact on the development of style in oral and written skills of 12th grade high school students.

Stylistics is “a discipline mediating between linguistics and literary criticism”. Stylistics is the modern application of an earlier discipline called “*belâgat*”, which teaches students how to create evidence, how to use literary arts effectively; change and exemplify a written or an oral piece to create the utmost impact (Peter Barry, 2009; cited by Çalışkan, 2014:31, 35).

The main aim of having stylistics on the forefront in a high-school level literature class is to enable students to pay strict attention to the language they use. In order for this to happen, it is necessary to raise their language awareness in terms of their vocabulary and sentence choice, pronunciation, punctuation, intonation and stress. Stylistics not only ensures increased awareness and selectivity in terms of language

⁴ Translated from French into Turkish : “*Le style c'est l'homme même*” (Buffon, p. 7 [1941], footnote, p. 32, cited in *Islam Ansiklopedisi*, <http://www.islamansiklopedisi.info/>)

use; organization of the words based on context and the theme but also fosters critical and creative thinking, aesthetics, learning strategies, and self-evaluation.

Departing from the document review method (Yıldırım and Şimşek, 2005), the size of the sample is limited by the latest edition of the literature textbook, and language and expression textbook (Turkish Literature for Secondary Education, 12th grade textbook, Cafer Yıldırım and Ali Asker Ova, 2016, 231 pp; Language and Expression for Secondary Education, 12th grade textbook, Kader Kangal, 2016, 204 pp). A time-based analysis in document review, organization of arranged documents ensures the validity and reliability of the study. For this reason, besides our review of textbooks prepared in line with the 2011 curriculum and published in 2016, our study also includes the abovementioned draft curriculums of 2015 and 2017 Secondary Education Turkish Literature courses. In the textbook review, the units are classified and interpreted in comparison with learning outcomes. Within this process, the theoretical framework of our document review is determined by how the organic bond (Sound- Word- Sentence) between the genre and style should be used with the texts in order to assist students in acquiring the general properties of style (clarity, purity, naturality, precision, dignity, diversity, appropriateness). The study focuses on how language and culture enabling the communicative (writing, speaking) and aesthetic (pleasure, imagery, emotion, idea, audio-visual perception) elements in texts are treated in literary genres. (Bakhtin, translated by McGee, 2002).

The main learning outcomes from the units in the 12th grade literature textbook are author- literary work match and how periods and changing social structures shape literary works. Social events shape art movements and understandings rather than authors and literary works, which is naturally reflected in the literary genres. In brief, even though it is highlighted that there is no period-oriented literature education, genres are dealt with within the frame of periods, and authors and their styles are communicated as per the characteristics of a period. The text review in the language and expression textbook is conducted through the identification and examination of genre characteristics, theme, event, characters, time, place, style and characteristics of expression. There are a limited number of studies focusing on issues regarding the correct use of language, namely the functions of language, and reading; improving the style-genre connection.

The centralization of the literary genre holds importance for the development of style. Therefore, it is necessary to emphasize the linguistic and expression characteristics of the genre, which is possible by means of a system that determines the stylistic elements: "As linguistic analysis occurs on a sound- word - sentence axis, stylistic analysis also takes place on this tripartite axis" (Yıldız, 1991; cited by Karahancı, 2016:158). In other words, vocabulary elements (meaning- concept- expression framework, historical perspective, local perspective, vocabulary generation perspective and so forth), linguistic elements (sentence types, models, order of sentence elements), phonetic elements (sound mimicking, sound repetition, melodic nuance and so on) enables the learning of this system.

Turkish Studies

Grammar, semantics and stylistics are separated from each other in Turkish language teaching. However, language and literature are complementary pieces. It is appropriate to re-teach the course under the title "Turkish Language and Literature". Nevertheless, as witnessed from the textbooks, our literature education does not provide us with the idea that the use of linguistic structures might have styles. All the same, each structure has a changing and diversifying style based on their in-sentence use. In order for this to be understood, there is a need for studies to increase stylistic awareness. Practices such as selection of sound-word-sentence from various texts, construction of identical structures, different uses of vocabulary and sentences will encourage improvement in students' written and oral expression skills.

Keywords: Stylistics, text genre, literature course book, skill outcomes.

Giriş

Öğrencilerin üniversite hayatına, yazılı ve sözlü iletişim becerilerinin yanı sıra estetik, âdâb/usul, öznel bakış açısı, yorum kabiliyeti gibi dil donanımlarıyla adım atması esastır. Temel kazanımlar olan konuşma ve yazma becerilerinin gelişimi için üslûp önemli bir eğitimsel düzenleyicidir. Üniversiteye geçiş sürecinde olan bir 12. sınıf öğrencisinin edindiği yeterlilikler arasında yer almalıdır. Bu çalışmada "tür ve beceri merkezli olan" ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı ders programının lise son sınıfı (12. sınıf) gelmiş öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatımlarında üslûbun gelişmesinde ne kadar rol oynadığı tartışılmaktadır.

Üslûpbilim, "dilbilim ve edebiyat eleştirisi arasında aracılık eden bir disiplindir" (Shen Dan 1995/1998; Zhiqin Zhang, 2010; akt. Çalışkan, 2014:31). Üslûpbilim, öğrencilere bir kanıtın nasıl oluşturulacağını, edebi sanatların nasıl etkili kullanılacağını ve genellikle en fazla etkiyi yaratmak için bir konuşma veya yazı parçasının nasıl örneklendirileceği ve değiştirileceğini öğreten "belâgat" olarak bilinen eski disiplinin modern uygulamasıdır (Peter Barry, 2009; akt. Çalışkan, 2014: 35).

Üslûpbilimi klâsik belâgatin bölümleri olan fesahat⁵, beyan⁶, bedii⁷ ile ele almak gerekmektedir. Bir sözün doğru ve güzel olması için kullanıldığı yere, ortama ve zamana uygun olması gerekmektedir. Konuşanın ve yazanın birikimini ve uygulamasını belli bir niyete ve edaya göre yapması söz konusudur. Bu çerçevede oluşturulan metinde iç ve dış bağlamlar vardır. Cümlenin yorumunda anlambilime, söz dizimine dikkat edilmekle birlikte kullanılan dil yapılarının bağlamına ve bildirişimine de önem vermek gerekmektedir. Mesajı veren ile alan arasında bir anlaşma yapılmaktadır. Bu anlaşmanın da doğru ve düzgün bir şekilde gerçekleşmesi için üslûbun ölçütlerine (Açıklık, Saflık, Tabiiyet, Kesinlik, Asalet, Ahenk, Çeşitlilik, Uygunluk) dikkat etmek gerekmektedir (Filizok, 2013). Bütün bu özellikler, konuşucunun veya yazanın mizacını, söz söylemedeki niyetini ve sözünün uyandıracağı etki hakkında fikir vermektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde söz akdinin niyet ve etkinin ötesinde mizacın oluşumu ve karakterin gelişmesi için ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir.

⁵ Kurallı, etkileyici, heyecan verici, inandırıcı, sanatlı söz söyleme. Söz diziminin kelimeleriyle birlikte ahenkli, kolay anlaşılır ve dil kurallarına uygun olması hâli.

⁶ Bir eserde, düşüncelerin, duyguların, hayallerin doğuş ve değerlerini, bunların anlatımında tutulacak yolları konu edinen bir edebiyat bilgisi dalı.

⁷ Güzellik ölçülerine uyan, gözü gönü okşayan, beğenilen.

Bu çalışmada üslûpbilimin özellikle lise son sınıf edebiyat dersinde ön plâna çıkarılmasının amacı, gençlerin kullandıkları dile daha özen göstermelerini sağlamaktır. Bu özenin oluşması için dil farkındalığını, kelime ve cümle seçimlerinde, telâffuzlarında, imlâlarında, tonlama ve vurgulamalarında geliştirmek lâzımdır. Üslûp çalışmaları sadece dil kullanımı açısından daha bilinçli ve seçici olmayı veya işlenen temaya ve bağlama göre sözlerin düzenlenmesini sağlamayacaktır; aynı zamanda eleştirel düşünceyi, yaratıcı düşünceyi, estetiği, öğrenme stratejilerini, öz değerlendirmeyi de destekleyecektir.

Yöntem

Döküman incelemesi yönteminden (Yıldırım & Şimşek, 2005) yola çıkarak örneklemin büyüklüğü, en son basılan ve halen okutulan edebiyat ders kitabı ve dil ve anlatım ders kitabı (Ortaöğretim Türk Edebiyatı 12. Sınıf Ders Kitabı, Cafer Yıldırım ve Ali Asker Ova, 2016, 231 s.; Ortaöğretim Dil ve Anlatım Ders Kitabı 12, Kader Kangal, 2016, 204 s.) ile sınırlandırılmıştır. 2011 yılı itibari ile Türk Edebiyatı ve Dil Anlatım Dersi öğretim programları değiştirilmiş ve bu değişiklikler birbirini tamamlayan iki farklı program olarak ders kitaplarına yansımıştır. 2015 yılında yayınlanan yeni bir progrma ile 2016-2017 yılı eğitim-öğretim yılında 9. sınıflardan başlamak üzere ortaöğretim Türk Edebiyatı dersi ile Dil ve Anlatım dersi birleştirilerek Türk Dili ve Edebiyatı dersine dönüştürülmüş ve sadece 9. sınıflar için Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı (2016) basılabılmıştır. Programda edebî metni merkeze alan ve dönemden metne değil, metinden döneme giden bir anlayış ortaya konulmuştur (MEB, 2015:4). 2017 yılında da taslak yeni bir program hazırlanmış olup ders kitapları üzerinde çalışmalara devam edilmektedir. Döküman incelemesinde zamana dayalı bir incelemenin yapılabilmesi, düzenlenmiş dökümanların organize edilmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamaktadır. Bundan dolayı 2011 programı dahilinde hazırlanmış, 2016 basımı ders kitaplarını incelememize rağmen yukarıda belirtilen 2015 ve 2017 ortaöğretim Türk Edebiyatı taslak ders programlarını da dikkate aldık. Ders kitaplarının incelenmesinde ünitelerin tasnifi program kazanımları ile karşılaştırılarak yapılmış ve yorumlanmıştır. Bu süreçte üslûbun genel özelliklerinin (Açıklık, Saflık, Tabiiyet, Kesinlik, Asalet, Ahenk, Çeşitlilik, Uygunluk) öğrenciye kazandırılması için üslûp ile tür arasında sağlanan organik bağın (Ses-Kelime-Cümle), metinlerle nasıl kullanılacağı döküman incelememizin teorik çerçevesini çizmiştir. Metin merkeze alınarak metinlerdeki estetik (zevk, hayal, his, fikir, görsel-işitsel algı), iletişim (konuşma, yazma) işlevlerini sağlayan dil ve kültürün edebi türlerle nasıl işlendiği üzerine odaklanılmıştır (Bakhtin, çev.McGee, 2002).

Bulgular

12.Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...), Cumhuriyet Dönemi Öğretici Metinler, Cumhuriyet döneminde Coşku ve Heyecan Dile Getiren Metinler (Şiir), Cumhuriyet Döneminde Olay Çevresinde Oluşan Edebi Metinler” başlıklarını taşıyan dört üniteden oluşmaktadır. Her bir ünite, hazırlık çalışması, inceleme, anlama ve yorumlama, ölçme değerlendirme bölümlerinden oluşmaktadır.

Birinci ünite, “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...)”, belirli kavramların anlaşılması üzerine kurgulanmış etkinliklerle başlamakta, hazırlık çalışmaları yapılmaktadır. Öğrencilere dönemin fikri ve edebi anlayışını tanıtmak esastır. Hazırlık çalışmasında edebi hareketler ve dönemlerle ilgili araştırmalar paylaşılır. Daha sonra inceleme bölümü ile metinler (A.H.Tanpınar-*Beş Şehir*-deneme, Yakup Kadri-*Yaban*-roman, Necip Fazıl-*Tohum*-tiyatro, Nâzım Hikmet Ran-*Türk Köylüsü*-şiir, Reşat Nuri Güntekin-*Çalığışu*-roman, Betül Özçelebi-*1923-1938 Yılları Arasında Ana Çizgileriyle Edebiyatımızın Durumu*-eleştiri, Ahmet Köklügiller-*Egemenliğin Kullanılması*-makale, Durmuş Koray-*Laiklik İlkesi*-makale) okunup metinlerle ilgili sorular cevaplandırılmaktadır.

Bu metinler, daha son kitabın ilerleyen bölümlerinde göreceğimiz öğretici, coşku ve heyecanı dile getiren, olay çerçevesinde oluşan şekilde sınıflandırılan metinleri daha iyi anlamak için yapılan hazırlık çalışmalarıdır. İnceleme bölümünün akabinde anlama ve yorumlama bölümü gelmektedir. Dönemin siyasi, sosyal ve kültürel özellikleri, milli değerler, edebi akımlar, dil özellikleri üzerinde durulmaktadır. Ünitenin son bölümü olan ölçme ve değerlendirmede doğru/yanlış, yeni terim ve kavramlar, bilgi pekiştirme soruları, yazar-eser eşleştirme, yazarın eserlerini sıralama, vb. gibi sorular yer almaktadır. Ayrıca Öz Eleştiri Tablosu başlığı altında bilgiyi ölçme, yeni bilgiyi sorgulama, eksik bilgiyi tespit etmek için bir kontrol listesi hazırlanmıştır. Birinci ünitenin kazanımları edebiyat tarihi ve kelime bilgisi ağırlıklı olmak üzere ele alınmıştır.

İkinci ünite, “Cumhuriyet Dönemi Öğretici Metinler”, hazırlık çalışmasındaki etkinliklerle deneme, makale, fıkra, gezi yazısı ve hatıra türleri hakkında fikir sahibi olunmaktadır. İnceleme bölümünde bu metin türlerinden örnekler verilir: Suut Kemal Yetkin-*Niçin Roman, Niçin Şiir Okuruz*-deneme, Peyami Safa-*Bizden Evvelkilerin Edebiyatı*-makale, Reşat Nuri güntekin- *Otoray Yolculuğu Niğde –Kayseri-* gezi yazısı, Sabiha Sertel- *İzmir’in İşgali*-hatıra, Asım Bezirci-*Altmış yıl ve Bir Dakika*-fıkra.

Metinlerin incelenmesi, metindeki ana düşünceyi bulmak üzere anlam birimlerinin tasnifi, giriş-gelişme-sonuç bölümlerine ayrılması üzerinedir. Metinde geçen terim, kavram ve gündelik hayatla ilgili ifadelerin tablo şeklinde sunulması vardır. Yazarın fikri ve edebi yönü ile birlikte bunların eserle olan ilişkisinin de vurgulanması istenir. Anlama ve yorumlama bölümünde anlatım özellikleri (açıklık, duruluk, akıcılık, yalınlık) dikkate alınarak örnek cümleler yazılması beklenir. Metinlerin dil ve anlatım özelliklerinden yola çıkarak türleri belirlenir.

Divan Edebiyatı (*Şikâyetnâme-Fuzûlî*), Tanzimat Edebiyatı (*Mizan-ül Adl Hakkında Bibliyografya Denemesi-Şinasi*), Servet-i Fünun Edebiyatı (*Fikret'in Tasviri-Cenap Şahabettin*) ve Milli Edebiyat (*Bursa'nın Geri Alınması-Hamdullah Suphi Tanrıöver*) dönemlerinden de öğretici metinler örnek verilir. Her bir döneme ait öğretici metinlerin dil ve anlatım özelliklerinin listelenmesi istenir. Ölçme ve değerlendirme bölümü çoğunluğu çoktan seçmeli olmak üzere metin türleri ile ilgili bilgi sorularından meydana gelmektedir. İkinci ünitenin kazanımları, belirli edebi dönemlerde öne çıkmış edebi türlerin dil ve anlatım özelliklerinin listelenmesidir. Bu dönemlerde gelişen temaların bu üslûp özelliklerini beslediğini de unutmamak lâzımdır.

Üçüncü ünite, “Cumhuriyet döneminde Coşku ve Heyecan Dile Getiren Metinler (Şiir)”, kitapta en fazla yer verilen ünitedir. On ayrı alt başlığa ayrılmıştır: 1.Öz Şiir (Saf Şiir) Anlayışını Sürdüren Şiir (1920-1940) 2.Serbest Nazım ve Toplumcu Şiir (1920-1940) 3.Milli Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir (1920-1950), 4.Garip Hareketi (İ.Yeni) (1940-1950), 5. Toplumcu Şiir Zevk ve Anlayışını Ön Plana Çıkaranlar (1940-1960) 6.Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir (1940-1960) 7.İkinci Yeni Şiiri (1950-1965) 8.İkinci Yeni Sonrası Toplumcu Şiiri 9.1980 Sonrası Şiir 10.Cumhuriyet Döneminde Halk Şiiri.

Dönemler üzerinden şâirler (Necip Fazıl Kısakürek-*Kaldırımlar*, Ahmet Hamdi Tanpınar-*Mavi, Maviydi Gökyüzü*, Ziya Gökalp-*Çobanla Bülbül*, Yahya Kemal Beyatlı-*Akşam Musikisi*, Ahmet Haşim-*Karanlık*, Nazım Hikmet Ran-*Memleketimi Seviyorum*, Tevfik Fikret-*Senin Yerinde*, Mehmet Akif Ersoy-*Hasır*, Faruk Nafiz Çamlıbel-*Yolcu ile Arabacı*, Arif Nihat Asya-*Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor*, Orhan Veli Kanık-*Galata Köprüsü*, Cemal Süreya- *Yüreğin Yaban Argosu*, Sezai Karakoç-*Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine*, İsmet Özel-*Jazz*, Ebubekir Eroğlu-*Baba Ocağı*, Âşık Veysel Şatıroğlu-*Sen Bir Ceylan Olsan*, vd.) ele alınırken şiirlerindeki ses, ahenk, söyleyiş, misra örgüsü (yapı, nazım birimi) tema ve dil özellikleri tabloleştirilmektedir.

Diğer ünitelerdeki bölümler burada da mevcuttur. Şiirler tema, dönemsel özellikler, şekil, söz sanatları, imgeler, duygu ve düşünceler vd. açısından incelenmektedir. Ölçme ve

Turkish Studies

değerlendirmede bilgi sorgulaması devam ederken şâir-şiiir eşleştirmesi, dönemlerin şiiir anlayışları ön plânda tutulmuştur. Üçüncü ünitenin kazanımları, dönemsel şiiir anlayışları ve onların temsilcisi olan şâirlerin özelliklerinin öğretilmesidir.

Dördüncü ünite, “Cumhuriyet Döneminde Olay Çevresinde Oluşan Edebi Metinler”, Cumhuriyet döneminde gelişen roman, hikâye ve tiyatro metinlerini her birinde hazırlık, inceleme, anlama ve yorumlama, ölçme ve değerlendirme bölümleri olmak üzere işlemektedir. Anlatmaya bağlı edebi metinler olarak roman ve hikâye anlatılırken milli edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren eserler (*On Dört Yaşında Bir Adam*-Yakup Kadri, *Vurun Kahpeye*-Halide Edip), toplumcu gerçekçi eserler (*Sazlık'taki Yangın*-Fakir Baykurt, *Kuyucaklı Yusuf*-Sabahattin Ali), bireyin iç dünyasından bahseden eserler (*Bahtımın Yıldızı*-Mustafa Kutlu, *Huzur*-A.H. Tanpınar), modernizmi esas alan eserler (*Parasız Yatılı*-Fürüzan, *Kar*-Orhan Pamuk) şeklinde bir sınıflandırma yapılır. Göstermeye bağlı edebi metinler başlığı altında da tiyatro metinleri verilir. Ünite Cumhuriyet dönemi edebiyatının genel özellikleri ile son bulur. Bu bölümde edebi metinlerin sosyal ve siyasi olaylarla, halkın zevk ve yaşam tarzı ile ilişkisi, toplumdaki değişimlerin ve yeniliklerin dile ve eserlere nasıl yansıdığı tartışılır.

Hikâye metinleri (*On Dört Yaşında Bir Adam*-Yakup Kadri, *Sazlık'taki Yangın*-Fakir Baykurt, *Bahtımın Yıldızı*-Mustafa Kutlu, *Parasız Yatılı*-Fürüzan) işlenirken metinle ilgili soruların (kahramanlar, olay örgüsü, mekân, zaman, tema, dil ve anlatım özellikleri, anlatıcı) akabinde bağlı olduğu hikâye tarzının, hikâyeleme tekniği özelliklerinin, yazarın eserle olan ilişkisinin, edebi ve fikri yönünün gösterilmesi istenir.

Roman için farklı bir yol izlenir. Önce romanın özeti (*Vurun Kahpeye*-Halide Edip, *Kuyucaklı Yusuf*-Sabahattin Ali, *Huzur*- A.H. Tanpınar, *Kar*-Orhan Pamuk) verilir, sonra romandan bir bölüm alıntılanır. Metinle ilgili sorularla birlikte romandaki karakterler ve aralarındaki bağlantılar şematik bir şekilde sıralanır. Metnin anlatıcısı, anlatıcının bakış açısı, roman türü, anlatım türü ve anlatım türünün metne kazandırdıkları, yazarın fikri ve edebi yönü, eserle ilişkisi de sıralanması istenir.

Tiyatro metinlerinin (*Buzlar Çözülmeden*-Cevat Fehmi Başkut, *Yıldızlara Bakmak*-Behçet Necatigil) de önce bir özeti verilir, sonra bir bölümü alıntılanır. Tiyatro metinleri ilgili sorularda olay örgüsü, zaman, mekân, kahramanlarla ilgili soruların yanı sıra toplumsal meseleleri ve bireyin bunalmalarını irdeleyen sorular da gözler önüne serilir.

Ünitenin başlıca kazanımları yazar-eser eşleştirmesi, dönemlerin, değişen toplumsal yapıların edebi eserleri nasıl şekillendirdiğidir. Yazar ve eserden çok yaşanan devirlerdeki toplumsal olaylar, sanat akımlarına ve sanat anlayışlarına yön vermektedir. Değişen toplumsal anlayışlar, dilin kullanımına yansımakta ve sonuç olarak kendini edebi türlerin iç ve dış yapılarında göstermektedir. Özetle her ne kadar dönem odaklı bir edebiyat öğretimi olmadığı söylense de türlerin öğretimi dönemler çerçevesinde ele alınmakta, yazar ve üslubu da dönemin özelliklerine göre anlatılmaktadır. Halbuki dönemlerin belirlediği sözcük dağarcığı, bağlamlar, temalar, dil kalıpları, vb. edebi türlerin üstünde gösterilmemelidir. Eğer edebi türün öğretimi temel hedef ise edebi türün yön verdiği üslûp kaygısı üzerinde durulmalıdır. Zira üslûp beraberinde estetik dikkati, eleştirel düşünmeyi, kompozisyon fikrini, kelime seçimini, kelimenin doğru ve düzgün kullanımını, cümle yapılarını, sanatsal değerleri beraberinde getirecektir.

Dil ve Anlatım ders kitabı “Sanat Metinleri, Sözlü Anlatım, Bilimsel Yazılar” başlıklarıyla üç üniteden oluşmaktadır. Her ünite edebiyat ders kitabında olduğu gibi hazırlık, inceleme, yorumlama ve değerlendirme bölümleri vardır.

“Sanat metinleri” olarak fabl, masal, hikâye, roman, tiyatro, şiir verilir. Metin çalışmaları tema, olay, kahraman, zaman, mekân, anlatım biçim ve özellikleri, tür özelliklerinin tespiti ve incelenmesi şeklinde yapılır. Okuduğunu anlama, dilin işlevleri yani kullanımda dikkat edilmesi gereken hususlar, üslûp-tür bağlantısını geliştirmeye yönelik çalışmalar azdır. Tanımlama soruları, bilgi soruları, evet/hayır, doğru/yanlış, çoktan seçmeli sorular, tablo oluşturma gibi uygulamalara vardır.

“Sözlü anlatım” ünitesinde konferans, açık oturum, sempozyum, forum, münazara ele alınır. Metinlerle anlatım ilkeleri, türleri ve biçimleri gösterilmek istenir. Fakat seçilen metinler, örneğin açık oturum metni olan “Türk Hukuk Dili Nasıl Özleştirilebilir?”, sempozyum metni olan “Dış Hekimliği Hukuku Sempozyumu” gibi, fazla teknik içerikli olmakla birlikte öğrencilerin ilgisini çekecek konular değildir. Halbuki kullanılan metin türlerindeki anlatım biçimlerinin farkındalığını geliştirebilmek için ilginin canlı tutulması gerekmektedir.

Son ünite olan “Bilimsel Yazılar” ise çeşitli makalelerden oluşmakla birlikte üniversitede öğrenci için gerekli olacak rapor yazımı kurallarının öğretilmesinden, amaç ve fikirlerin bir plân dahilinde geliştirilmesinden, yorum ve çıkarımların mantıklı ve birbirleri ile bağlantılı bir şekilde sıralanmasından, görüşlerle değerlendirilmesinden uzaktır. Her ne kadar performans ve proje görevleri belirlense de, değerlendirme formları ve dereceli puanlama anahtarları verilse de üslûp-tür-dilin kullanımı arasındaki ahengi gösteren alıştırmalara/görevlere ihtiyaç vardır.

Değerlendirme ve Öneriler

Edebi türün merkeze alınması üslûbun geliştirilmesi için önemlidir. Bunun için de türün dil ve anlatım özelliklerinin vurgulanması gerekmektedir. Dil ve anlatım özellikleri yazarın edebi ve fikri yönünden, temadan (yerel-evrensel), yaşanan coğrafya ve tarihten, sosyal çevreden, toplumsal, ahlâki ve kültürel değerlerden, estetik anlayıştan ayrı düşünülemez. Bu bağlamda üslûp bilinci öğrenciyi kazandırılmalıdır.

Üslûp elemanlarının belirlenmesi için belirli bir sisteme ihtiyaç vardır. “Dilbilimsel inceleme nasıl ses, kelime ve cümle düzleminde gerçekleşiyorsa üslûp incelemesi de bu üç düzlemde gerçekleşir” (Yıldız, 1991; akt. Karahancı, 2016:158). Diğer bir ifade ile kelime elemanları (anlam-kavram-anlatım açısı, tarihi açı, yöresel açı, sözcük yapımı açısı, vd.), dilbilgisi elemanları (cümle türleri, şekilleri, öğelerin sıralanışları, vd.), fonetik elemanlar (ses taklidi, ses tekrarı, melodik nüans, vd.) bu sistemin öğretimini mümkün kılacaktır.

Kitapta yer alan Necip Fazıl’ın “Kaldırımlar” şiirini üslûbun kelime elemanları açısından incelenmesinde faydalı gördük. Sade, anlaşılır ve akıcı bir anlatıma sahip olan bu şiirde herkes tarafından bilinen ve rahatlıkla anlaşılabilir bazı kelimeler belirledik: Kara, gökler, kapanık, serseri, çilekeş, yalnız, anne, lisân.

Kaldırımlar

Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık;

Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar,

İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;

Biri benim biri de serseri kaldırımlar

.....

Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;

Turkish Studies

Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.

Kaldırımlar, duyular, ses kesilince sesi;

Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır. (Ortaöğretim Türk Edebiyatı 12 Ders Kitabı, 2016:49)

Burada bulutlarla kapanık kara göğün, serseri kaldırımların, çilekeş yalnızların annesi olan kaldırımların, kaldırımların içimdeki lisan olmasının zihinlerde ve kalplerde uyandırdığı etkiye temas etmek esastır. Görmeye alışık olduğumuz manzaraların ötesini görebilmek, duymaya alışık olduğumuz kelimelerin uyandırdığı imajların ötesinde hayalleri canlandırabilmek öğrencilerde yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi teşvik edecek, dilimizin anlambilimsel zenginliğinin de fark edilmesini sağlayacaktır. Ayrıca *lisân* gibi telaffuzunda zorluk çekilen kelimelerin sesletim çalışmaları da yapılabilir. Yukarıda kelimelerden yola çıkarak şâirin diğer eserleri ile de bağlantı kurulabilir ve üslûp çeşitliliğine, zenginliğine dikkat çekilebilir:

Çile

.....

Yalvardım: Gösterin bilmece yol!

Ey yedinci kat gök, esrarını aç!

Annemin duası, düş de perde ol!

Bir asâ kes bana, ihtiyar ağaç!

.....

Akrep, nokta nokta ruhumu sokmuş,

Mevsimden mevsime girdim böylece.

Gördüm ki, ateşte, cımbızda yokmuş,

Fikir çilesinden büyük işkence. (Çile, 2014:18)

A.H.Tanpınar'ın *Huzur* romanından alıntılanan "Nuran" bölümü de üslûbun cümle elemanları için güzel bir örnek teşkil etmektedir. Cümle öğelerinin sıralanması, cümlelerin birbirine bağlanması, cümlelerdeki vurgular, cümlelerin kısalığı ve uzunluğu, sözcük öbekleri, şekilbilgisi unsurları, noktalama işaretleri dili yapısal bir çerçeveden estetiksel bir üslûba taşımaktadır. Cümlelerde yapılan bu tercihlerin anlatıma nasıl yön verdiği öğrenciye fark ettirilmelidir.

Huzur

Gerçekte bu başından beri mesut olmayan bir evlenme idi. İki de birbirini çok sevmişler fakat vücutça hiç tanışmamışlar, Fahir sinirli ve bezgin, Nuran sadece sabırlı, yan yana, birbirine kapalı fakat gündelik işlerde açık, iki tesadüf mahkûmu gibi yaşamışlardı. Fatma'nın dünyaya gelişi, bu kapalı ve hemen hemen neşesiz hayatı başlangıcında biraz değiştirir gibi olmuştu. Fakat çocuğunu çok sevmesine rağmen ev, Fahir'i daima sıkmış, karısının sessiz, yumuşak ve kendi âlemine gömülmüş hayatını daima yadırgamıştı (Ortaöğretim Türk Edebiyatı 12 Ders Kitabı, 2016:177-178).

Duygu ve düşüncelerin tasvirinin, duygu dünyasındaki ahenkli geçişlerin cümlelerde kullanılan bağlaç, zarf, edat ve fiilimsilerle zihinlerde akıcı, sürükleyici, estetik imajlar yarattığı, ifadenin nerede, nasıl, kime söylendiği gibi dilin kullanımındaki dikkatleri tetiklediği bir gerçektir.

Üslûpla birlikte gelen kelime ve ifade zenginliği, sanat ve kültür dünyası da gençlerin dimağlarını işleyecektir:

Saatleri Ayarlama Enstitüsü

Beni tanıyanlar, öyle okuma yazma işleriyle büyük bir ilgim olmadığını bilirler. Hattâ bütün mütalâalarım, çocukluğumda okuduğum Jul Vern ve Nik Karter hikâyelerini ortadan çıkarırsanız, Arapça ve Farsça kelimelerini atlaya atlaya gözden geçirdiğim birkaç tarih kitabıyla, Tûtinâme, Binbir Gece, Ebu Ali Sinâ hikâyeleri gibi eserlerden ibarettir. Daha sonraki zamanlarda, enstitümüz kurulmadan evvel işsizlikten evde çocukların mektep kitaplarına zaman zaman göz attığım gibi, bazen bütün günümü geçirdiğim Edirnekapı veya Şehzadebaşı kahvelerinde gazeteleri hatme mecbur kaldığım zamanlarda ufak tefek tefrika parçaları ve makaleleri de okudum (Birinci Bölüm, 9).

Behçet Necatigil'in *Yıldızlara Bakmak* adlı kısa oyununu da üslûbun ses elemanlarını göstermek için seçtik. Kısa cümlelerin oluşturduğu diyaloglar, kelime tekrarları ile kolay okunabilen bir parçadır. Fakat burada dikkat edilmesi istenen nokta, mesajın amacına göre değişen tonlama ve vurgulamalardır. Arka arkaya fakat farklı kişiler tarafından söylenen "Garip" kelimesinin tonlaması ve vurgulanmasındaki farklılıklara, tekrarlanan "Doktor işi değil bu" ifadesindeki noktalama işaretlerine söyleyişte dikkat edilmelidir.

Gözlemevi Müdürü - Garip şey.

Yolcu - Çok garip.

Gözlemevi Müdürü - Demek yıldızları görmüyorsunuz?

Yolcu - Görmüyorum. Çok şeyi görüyorum, gözlerim sağlam ama yıldızlara bakıyorum, onları görmüyorum. Göz doktorlarına gittim faydasız.

Gözlemevi Müdürü - Doktor işi değil bu.

Yolcu - Sinir doktorlarına da gittim.

Gözlemevi Müdürü - Doktor işi değil bu!

Yolcu - Şimdi size geldim.

Gözlemevi Müdürü - Benim işim de değil bu! (Ortaöğretim Türk Edebiyatı 12 Ders Kitabı, 2016:208-209)

Behçet Necatigil'in radyo oyunlarının da hem değişik bir edebi tür hem de ilgi çekici olmaları sebebiyle sözlü anlatımı destekleyeceği kanaatindeyiz:

Son Tren

Kadın- Hiç konuşmuyorsun, içine kapandın yine; kim bilir neler kuruyorsun?

Kocası- (Güler) Saati.

Kadın- (Güler) Hangi saati?

Kocası- (İçini çeker) Hayat saatini. Çok geri kalıyor. Ayarladım, kurdum.

Kadın- Artık düzgün işleyecek mi dersin?

Kocası- Umarım. (Tanyeri ve Yavuz: 1984:76-77)

Turkish Studies

Güzel konuşmak ve güzel yazmak dili kullandıkça, işledikçe gelişen becerilerdir. Maalesef günümüz Türkçe eğitiminde dil bilgisi, anlambilim ve üslûp birbirinden ayrı tutulmaktadır. Halbuki dil ve edebiyat birbirini tamamlayan parçalardır. Dersin tekrar “Türk Dili ve Edebiyatı” başlığı altında öğretilmesi yerinde olacaktır. Fakat ders kitaplarında da görüldüğü üzere edebiyat eğitimimiz dil bilgisi yapılarının kullanımının da bir üslûbunun olabileceği fikrini vermemektedir. Halbuki her bir yapının cümle içerisinde kullanımlara bağlı olarak değişen ve çeşitlenen üslûbu vardır. Bunun anlaşılabilmesi için de üslûp farkındalığını artıracak çalışmalara ihtiyaç vardır. Çeşitli metinler üzerinden *ses-kelime-cümle* seçimi, benzer yapılar oluşturma, sözcük ve cümlelerin farklı kullanımları gibi uygulamalar aynı zamanda yazılı ve sözlü anlatımlarında gelişmesini teşvik edecektir.

Sonuç

Üniversitede öğrencilerin en çok karşılaştığı problemlerden biri, yazılı ve sözlü sunumlarda bilgiyi aktarmada sıkıntı yaşaması ve kendini doğru, düzgün ve anlaşılır ifade edememesidir. Bunun sebebi de en basit ifade ile dil bilgisel yapılar arasından en uygun olanını, anlatımı için seçememesidir. Bu seçimi yapabilmek, anlatımın biçimsel izahını gerektirmektedir. Kelime bilgisi, cümle bilgisi ve anlam bilgisini çalışırken bu izahı yapabilmek için de edebiyat, bir öğretimsel araç görevini üstlenmektedir. Üslûp çalışmaları da bu aracın etkili uygulamalarını sağlamaktadır.

Konuşma dili ve yazma dilinde cümleleri oluştururken yapılar arası seçimleri neye göre yaptığımızı, az ve öz sözü nasıl ifade edeceğimizi göstermemiz lâzımdır. Yapıları sadece doğru kullanmaktan ziyade üslûbu düşünerek ifadeyi zenginleştirmek de önemli bir kıstas olmalıdır. Bu düşünme de “bir ifadenin lafzı üzerine değil, mefhumların birbirleriyle olan ilişkisi” üzerine olmalıdır (Smyth, 1993). Üslûp kelime ve cümlelerin nasıl bir araya getirildiğine dikkat çekerken anlatılan mefhum/kavramlar arasındaki ilişkiye, uyuma da dikkati çekerek genci “fikir, his, hayal” bağlamında da terbiye etmektedir.

Dil ve Edebiyat eğitimimizde son gelinen noktaya baktığımızda, 2017 taslak programı kazanımları, 2015 programı gibi üç temel başlık altında toplanmıştır: Okuma, Yazma ve Sözlü İletişim. Üslûp özelliklerinin incelenmesine, metin anlama ve çözümlenmeyi temel alan okuma kazanımlarında yer verilmiştir. Öyküleyici edebi metinler, tiyatro-senaryobilgilendirici metinlerdeki cümle yapıları, deyimler, kelime kadrosu, anlatım teknikleri, söz sanatları gibi hususlar üslûp incelemelerine dahil edilmiştir. Programda dil ve edebiyat eğitiminin tür odaklı biçimde yürütülmesi, böylece dil ve edebiyat eğitiminin birbirini desteklemesi ön görülmüştür (MEB, 2017:5). Üslûbun sadece okuma ile değerlendirilmesi yazma ve sözlü anlatım gibi üretici becerilerle halen desteklenmemesi, niçin yazamıyoruz, niçin kendimizi ifade edemiyoruz sorularını akla getirmektedir.

Üslûbun, dilin seçme ve düzenleme işi olduğundan bahsetmiştik. Metnin organizasyonunda kullanılan kelime ve cümlelerin dilbilgisel, akıcı, anlaşılır kullanımları dışında sembolik ve metaforik kullanımları vurgulanmalıdır. Metinlerin anlamı nasıl yansıttığı, okurların anlamı nasıl oluşturduğu, cümlelerin yapılarının metnin bütünsel anlamına nasıl etki yaptığı örneklerle öğrencilere gösterilmelidir. Cümlenin öğelerinin sıralanışında biçimle içerik uyumu göz önünde bulundurulurken dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kelimelerin vurgusu; yazarken ve söylerken zihnimizdeki akislerinin farkına varmak
- İfadenin nasıl daha canlı, duygu yüklü, sıcak, dinlemeye, okumaya ve düşünmeye, teşvik edici olduğunu anlamak
- Zihinde somut ve tasavvur edilebilir anlam oluşturmak

İfadeyi özel bir duruma uyuşturmayı, ifade ile niyet arasındaki uygunluğu, yapıların iletişimsel ve estetik işlevselliklerini ve bunların anlamı nasıl değiştirdiklerini belirtmek lâzımdır. Metnin iç yapısı ve dış yapısı diğer bir deyişle anlatımın iç sesi ve dış sesi arasındaki bağlantı tür ve üslûp üzerinde anlatılarak öğrencinin metni ve temsil ettiği edimlerin somut bir şekilde kavraması sağlanabilir.

Burada dikkat etmemiz gereken nokta fikir, hayal ve hisle beslenen dilin, esasında dinamik bir canlandırma olduğudur. Simgelerle karşılığını bulan fikir, his ve hayaller bilişsel ve sosyal canlandırmayı dil aracılığıyla yapmaktadır. Kelimelerin kullanımı bu canlandırmayı, üslûbu sağlamaktadır. Sadece az ve öz söz - doğru kelime seçimi – dil bilgisi üslûbu şekillendirmemektedir. Kelimeler ve İfadeler arası geçişler, bağlantılar, düzenlemeler de önemlidir. Bakhtin'in (2004) de dediği gibi dil sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir temsil ve simge aracıdır. Üslûbun kişinin kendini temsil olduğu bilinci ile edebiyat eğitimi daha ciddiye alınacak ve gelişecektir.

KAYNAKÇA

- Bakhtin, Michael M. (2002). *Speech Genres & Other Late Essays*. Çev. Vern W. McGee, University of Texas Press, Austin, Eighth Paperback Printing.
- Bakhtin, Michael M. (2004). Dialogic Origin and Dialogic Pedagogy of Grammar Stylistics in Teaching Russian Language in Secondary School. *Journal of Russian and East European Psychology*, vol. 42, no. 6, 12–49.
- Çalışkan, A. (2014). Üslûp Ve Üslûpbilim Üzerine-1: İlk Belirlemeler On Style And Stylistics-1: Preliminary Orientations. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, Cilt: 7, Sayı: 34, Volume: 7, 29-52.
- Filizok, R. (2013). Üslûbun Genel Özellikleri, Üslûp Türleri / Üslûbun Özel Nitelikleri. İçinde Rıza Filizok – Eylem Saltık (Ed.), *Eleştiri Kuramları* (11-13), 1.bs., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. <http://acikogretimedebiyat.com/ele-tiri-kuramlari/article/569/95-ele-tiri-kuramlari>.
- Kangal, K. (2016). *Ortaöğretim Dil ve Anlatım Ders Kitabı 12*. MHG:Ankara.
- Karahancı, İ. (2016). Üslûp Belirleme Girişimlerine Dil Verileri Üzerinden Yaklaşmak. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*. Cilt 9, Sayı 45, 154-161.
- Kısakürek, N.F. (2014). *Çile*. 79. Baskı, Büyük Doğu Yayınları
- MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2015). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara.
- MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. (2017). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı.
- Smyth, W. (1993). The Making of a Textbook (Bir Ders Kitabının Oluşumu), *Studia Islamica*, No. 78, 99-115.
- Tanpınar, A.H. (1987). *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*. İkinci Baskı, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Tanyeri, A. ve Yavuz, H. (1984). Behçet Necatigil, Bütün Eserleri 7, Radyo Oyunları 1. İstanbul: Cem Yayınevi.

-
- Yetiş, K. (1996). *Tâlim-i Edebiyat'ın Retorik ve Edebiyat Nazariyatı Sahasına Getirdiği Yenilikler*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin .
- Yıldırım, C. ve Ova, A.A. (2016). *Ortaöğretim Türk Edebiyatı 12 Ders Kitabı*. Lider Yayıncılık: Ankara.